

Tampereen ammatillinen
opettajakorkeakoulu

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Videomateriaalin käyttö taidon opetuksessa

Eija Hutko
Taina Kangas

2009

Hutko, Eija; Kangas, Taina

Videomateriaalin käyttö taidon opetuksessa
28 sivua + 2 liitesivua

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu

Ryhmän opettaja Maarit Kolari

Huhtikuu 2009

Asiasanat

havainnollistaminen, taito, taidon oppiminen, kädentaito,
videoesitys

TIIVISTELMÄ

Kehittämishankkeemme käsittelee videomateriaalin käyttöä floristiikan ja tekstiilityön opetuksessa havainnollistamisen apuna. Aineiston keruu toteutettiin kädentaitojen opettajille ja alan ammattilaisille lähetetyllä kyselylomakkeella. Tällä selvitimme vastaajien kokemuksia ja näemyksiä videomateriaalin käytöstä.

Hankkeen keskeinen käsite on taito. Selvitimme miten taitoa opitaan ja miten se huomioidaan kädentaitoja opettaessa. Koska jokaisella on omanlaisensa oppimistyyli, tulee opettajan havainnollistaa opetustaan mahdollisimman monipuolisesti.

Toinen keskeinen osa työtä on kyselyiden pohjalta tuotetut tallenteet. Kumpikin toteutti oman alansa työsuorituksen tekniikkaa havainnollistavan videon. Tallenteet testattiin opiskelijaryhmillä, joilta kerättiin palaute. Palautteen perusteella selvisi, että videotallenne toimii hyvänä apuna taidon opetuksen havainnollistamisessa. Tallenteiden sisältöä pidettiin ammattimaisesti toteutettua. Mielestämme haasteellista videokuvauksessa on teknisesti riittävän laadukkaan tallenteen tuottaminen.

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO.....	4
1.1 Tavoitteet ja rajaus	4
1.2 Aineistonhankinta	5
1.3 Videomateriaalin käyttöä taidon opetuksessa	5
2 KÄSITTEET	6
2.1 Taito	6
2.2 Spiraalitekniikka	7
2.3 Katkaistuun varsin -tekniikka	7
2.4 Tykkimyssyn paperipohja	7
3 TAIDON OPPIMINEN	7
3.1 Oppimistyyli	9
3.2 Oppimismenetelmät	9
3.2.1 Tekemällä oppiminen	10
3.2.2 Mallioppiminen.....	11
3.2.3 Kokemuksen kautta oppiminen	11
4 VISUAALINEN VIESTINTÄ	13
5 KYSELY JA SEN TOTEUTUS.....	14
5.1 Kysely floristiikan alalta	15
5.2 Kysely tekstiilityön alalta.....	16
6 VIDEOKUVAUKSET	18
6.1 Floristiikan kuvaukset	18
6.1.1 Tallenteen toteutus	19
6.1.2 Tallenteen testaus.....	20
6.2 Tekstiilityön kuvaukset	21
6.2.1 Tallenteen toteutus	21
6.2.2 Tallenteen testaus.....	23
7 POHDINTA.....	24

LIITTEET

LIITE 1: Kyselylomake

LIITE 2: Palautelomake

LIITE 3: DVD tallenteet 2 kpl

1 JOHDANTO

Taidon oppiminen on omanlaisensa prosessi, jota ei opita pelkästään lukemalla tai toisten työtä seuraamalla. Taito kehittyy tekemisen kautta. Kuten yleisesti tiedetään, aikuinen ihminen oppii pääosan taidoistaan ja tiedoistaan näköaistin välityksellä. Seuraavana tulevat kuuloaisti ja tuntoaisti. Taidon oppimisen kannalta on tärkeää, että opiskelijat saavat käyttää samanaikaisesti useita aistejaan. Kehittämishankkeemme aihetta pohtiessamme päädyimme hyvin luontevasti taidon opettamiseen liittyvään aihealueeseen. Toimimme molemmat kädentaitojen opettajina. Eijan alaa on floristiikka ja Tainan tekstiilityöt.

Olemme usein kokeneet haasteelliseksi eri työvaiheiden havainnollistamisen. Monesti ryhmät ovat suuria ja harjoiteltavat työvaiheet tarkkuutta vaativia. Opetettavaa työtappaa ja tekniikkaa saattaa olla mahdotonta demonstroida niin, että kaikki sen hyvin näkisivät. Yksilöllinen opetus on liian hidasta ja epätarkoituksenmukaista. Työotteet ovat tärkeitä ja ne tulisi kaikkien nähdä, eikä pelkkä sanallinen selitys riitä. Olisiko elävä kuva, videositys, tehtävästä työsuorituksesta apu tähän ongelmaan? Sitä lähdimme pohtimaan kehittämishankkeessamme.

1.1 Tavoitteet ja rajaus

Tämän työn tarkoituksena on selvittää videomateriaalin soveltuvuutta eri työvaiheiden opetuksen apuna, sekä tuottaa materiaalia taidon opetuksen tueksi. Keskeiset kysymykset ovat:

Miten saada opetettavan tehtävän eri työvaiheet selvästi näkyville?

Auttaako video havainnollistamaan tehtävän työn suoritusta niin, että se ymmärretään?

Eri ihmiset havaitsevat ja oppivat asioita eri tavoin. Selvitämme aluksi erilaisia havaitsemis- ja oppimistyyliä sekä sitä, miten kuvaa katsotaan. Rajaamme työn keskeiseksi osuudeksi videon sisällön tuottamisen ja sen tarpeellisuuden arvioimisen. Rajaamme työn ulkopuolelle videon tekniseen toteuttamiseen liittyvät seikat.

1.2 Aineistonhankinta

Työ muodostuu yhteisesti laaditusta kirjallisesta osiosta ja kummankin toteuttamasta videomateriaalista. Hankkeen pohjana on kyselylomakkeella tehty alkukartoitus. Sen avulla selvitimme videomateriaalin käytön tarpeellisuutta taidon opetuksessa. Kartoitimme opettajien kokemuksia, näkemyksiä ja odotuksia. Kysely lähetettiin kummankin oman ammattialan opettajille ja ohjaajille.

Saaduista vastauksista kumpikin laati aluksi oman koosteen, jonka tuloksia hyödynsi videoinnissaan. Lopuksi analysoimme vielä kokonaisuutena saatuja tuloksia. Esitykset tallennettiin DVD -muotoon. Tallenteet testattiin käytännössä opiskelijaryhmillä.

1.3 Videomateriaalin käyttöä taidon opetuksessa

Varsinaisesti tähän aiheeseen liittyvää aiempaa selvitystä, joka käsittelisi videon käytön soveltuvuutta taidon opetukseen, ei tietääksemme ole tehty. Niina Minkkinen on selvittänyt Tampereen ammatillisen opettajakorkeakoulun kehittämishankkeessaan Floristisen alan verkko-opetus, verkko-opetuksen hyödyntämistä floristisella alalla. Selvitys on vuodelta 2008. Työssä pohditaan esim. verkko-opetuksen uhkia ja mahdollisuuksia.

Tekstiilialalla on www.kaspaikka.fi virtuaalinen tekstiili- ja teknisentyön opettajien Internet-sivusto, jossa on lyhyitä videokuvauksia erilaisista käsityön valmistukseen liittyvistä työvaiheista, kuten esim. napin ompelu, virkkaus jne. Se on suunnattu lähinnä käsityön perusasteen opetukseen. Ammatilliseen opetukseen soveltuvaa virtuaalimateriaalia on vähemmän tarjolla ja etenkin omille aloillemme tarkoitettua hyvää suomenkielistä opetusmateriaalia ei ole tiedossamme.

2 KÄSITTEET

Työmme sisältää muutamia käsitteitä, joita on hyvä tarkentaa. Ensin avaamme taidon käsitettä. Selvitämme, mitä sillä tarkoitetaan ja mistä se koostuu. Kuvaamiemme videomateriaalien aiheet ovat omilta ammattialoilta: floristiikassa spiraali- ja katkaistuin varsin -tekniikka sekä tekstiilityössä tykkimyssyn paperipohjan valmistaminen.

2.1 Taito

Tämän hankkeen keskeinen käsite on taito. Mitä sillä tarkoitetaan ja miten se määritellään? Se ei ole aivan yksiselitteistä. Voimme puhua henkisistä ja fyysisistä taidoista. Niistä voidaan erotella vielä lukuisia erilaisia taitoja kuten luku- ja kirjoitustaidot, sosiaaliset taidot, kädentaidot, ilmaisutaidot jne. Gagné, Briggs ja Wager luokittelevat taidot motorisiin ja intellektuaalisiin taitoihin. Motoriset taidot ovat sellaisia opittuja taitoja, jotka tarkoittavat jotakin suoritusta. Tällaisia ovat esimerkiksi uiminen tai pyöräily. Nämä taidot yleensä paranevat harjoituksen myötä. Intellektuaaliset taidot mahdollistavat kanssakäymisen ympäristömme kanssa. Tällaisia ovat esimerkiksi kielitaito ja matemaattiset taidot. (Salakari 2007, 21–22.)

Aristoteleen mukaan taito on oikea ja järkipäinen tekemisvalmius. Tieto on teoriaa ja abstraktia, taito on käytäntöä ja korkeintaan tietoa soveltavaa. Taitoa tarvitaan, jotta jokin toiminnan tavoite voidaan saavuttaa. Taito liittyy myös siihen, miten tavoite saavutetaan. (Kotila ym. 2007, 164–199.) Taidon oppimiseen ja hallintaan liittyy siis aina jokin päämäärä, tavoite, jonka haluamme saavuttaa. Teoksessa Taitojen opetus (Salakari 2007) ammattitaitoa kuvataan tuotannollisten tietojen ja taitojen mahdollistamiseksi osaamiseksi tietyssä teknisessä ja organisatorisessa kontekstissa (Salakari 2007, 18). Mitä kehittyneempi ja mestarillisempi taito on kyseessä, sitä suurempaa taitavuutta se ilmentää. Kun tällaisesta taitavuudesta tulee harjoittajansa elinkeino, puhumme ammattitaidosta. (Niiniluoto 1997, 49 – 50.)

2.2 Spiraalitekniikka

Kukkakimpussa käytetään spiraalitekniikkaa, jossa kukkien varret kiertävät yhdensuuntaisesti keskimmäistä vartta ympäri. Spiraalitekniikan hallinta on kukkasitojan tärkein ammattitaitovaatimus.

2.3 Katkaistuin varsin -tekniikka

Materiaalille tehdään tekovarret rautalangasta. Tekniikkaa käytetään lähinnä kannettavissa kimpuissa ja koristeissa, joita ei ole tarkoitettu asetettavaksi maljakkoon. Katkaistuin varsin -tekniikkaa käytetään erityisesti morsiussidonnassa: morsiuskimpuissa, erilaisissa vieheissä ja pukukoruissa.

2.4 Tykkimyssyn paperipohja

Tykkimyssy on naisten kansallispukujen kanssa käytettävä päähine. Se on yleisin länsisuomalaisten pukujen päähinetyyppi. Suomeen se on kulkeutunut Ruotsista. Tykkimyssy muodostuu silkillä päällystetystä koppaosasta ja tärkätystä tykkipitsistä. Koppaosan rungon muodostaa paperipohja, joka valmistetaan sanomalehtipaperista ruispuuroliisterin avulla ja muotoillaan puisen tukin päällä.

3 TAIDON OPPIMINEN

Taidon oppiminen tapahtuu tekemisen kautta. Sitä ei opita kuuntelemalla toisten ihmisten kokemuksia, vaan itse tekemällä ja kokeilemalla. Taidon hallinta vaatii harjoittelua ja keskittymistä. Taito kehittyy ajan kanssa. Taidon oppiminen on jatkuva prosessi, jota Kolb kuvaa syklisesti eteneväksi tapahtumaksi. Siinä käytännön harjoitusten ja tehtävien avulla saatuja kokemuksia analysoidaan itse ja myös toisten kanssa.

Pirkko Anttila (Anttila 1993) jakaa taidon oppimisen orientaatiovaiheen jälkeen kolmeen vaiheeseen: tiedostamisvaihe eli kognitiivinen vaihe, jäsentymisvaihe eli assosiatiiivinen vaihe ja täydentymisen vaihe eli autonominen vaihe.

Tiedostamisvaiheessa taitoa opetellaan tietoisella tasolla. Taidon oppimisen alkuvaiheessa oppija tekee havaintoja, hankkii tietoja, kehittää ja luo mielikuvaa suorituksesta, tarkkailee tietoisesti toimintaa ja oppii hallitsemaan vaadittavat reaktiot. Taitoa ei vielä opita, vaan tällöin teorian ymmärtäminen on kokeilua. Visuaalinen kanava on hallitseva. (Anttila 1993, 60–61.)

Jäsentymisvaiheessa taidon oppijan toiminnot nivELYTvät niin, että ne liittyvät toisiinsa yhä paremmin. Tieto muuttuu deklaratiivisesta proseduraaliseksi, taitoa aletaan oppia. Toiminnan verbalisaatio pikkuhiljaa poistuu, mutta on yhä mahdollista. Tässä vaiheessa motorinen harjaantuminen on keskeisessä osassa. (Anttila 1993, 60–61.)

Täydentymisen vaiheessa taidon oppija hallitsee monivaiheiset kokonaisuudet sujuvasti. Tekemisen ohessa oppija pystyy kiinnittämään huomiota myös muihin ympäristössä tapahtuviin asioihin. Tietoisuus toiminnasta häviää ja taidosta tulee automaattista. Toiminta on nopeaa, mutta virhealtista, mikäli taito on opittu väärin tai jokin asia toimintaympäristössä on muuttunut. Autonomisessa vaiheessa taidot ja menettelytavat nopeutuvat ja automatisoituvat. Tällöin siirrytään taidon hallintaan. (Anttila 1993, 60–61.)

Hannu Salakarin mukaan taitojen opetuksen ns. kolmen askeleen menetelmä on kattava opetuksen yleisperiaatteita kuvaava menetelmä. Siihen kuuluu ensimmäisenä askeleena tietosisällön jakaminen, mikä liittyy yllä kuvattuun taitojen oppimisen kognitiiviseen vaiheeseen. Toisena askeleena on perustiedon jakaminen, johon kuuluu tehtävän mallisuorituksen demonstroiminen. Tämä liittyy taitojen oppimisessa assosiatiovaiheeseen. Kolmantena askeleena on taitavuuden kehittäminen. Opetuksessa tulee tässä vaiheessa olla järjestettynä sellaiset olosuhteet, joissa on mahdollista harjoitella opeteltavaa asiaa. Tämä liittyy taitojen oppimisessa autonomiseen vaiheeseen. Menetelmässä opettaja huomioi opetuksessaan taitojen oppimisen vaiheet ja oppijan osaamisen tason. (Salakari 2007, 90 - 94 ja 185.)

3.1 Oppimistyyli

Oppimiseen vaikuttaa jokaiselle henkilölle tyypillinen oppimistyyli. Oppimistyyli tarkoittaa tapaa, jolla havainnoimme, opimme ja käsittelemme uutta tietoa. Oppimistyyli on jokaisella oppijalla pysyvä. Siksi olisikin hyvä tiedostaa oma tyylinsä oppia. Oppimistyyliä selvittäessä tulisi tunnistaa tärkein aistimiskanava. Eräs tapa jakaa oppimistyyliä on: visuaalinen, audittiivinen ja kinesteettinen. Koska hankkeessa ovat video ja havainnollistaminen pääroolissa, keskityimme aistien merkitykseen oppimisessa.

Visuaalisella oppimisella tarkoitetaan näköhavaintoon perustuvaa oppimista. Visuaalisella oppijalla näköaistin ja näkemisen merkitys korostuu. Hän kykenee palauttamaan mieleensä erilaisia näkömielikuvia, joiden avulla hän rakentaa uutta oppimaansa. Visuaalinen ihminen hyötyy havainnollistavista kuvista ja malleista. Hän oppii parhaiten katselemalla ja näkemällä.

Audittiivisella oppimisella tarkoitetaan kuulohavaintoon perustuvaa oppimista. Audittiivisella oppijalla kuuloaistin ja kuulemisen merkitys korostuu. Hänellä on tarkat korvat ja hän kiinnittää huomiota kuuluviin ääniin. Monet asiat tallentuvat hänen muistiinsa kuulokuvina. Audittiivinen ihminen oppii sanallisten ohjeiden avulla.

Kinesteettisellä oppimisella tarkoitetaan tuntohavaintoon perustuvaa oppimista. Kinesteettisellä oppijalla tuntoaistin, tunnustelun ja kokeilun merkitys korostuu. Hänelle on tärkeää, miltä asia, esineet tai liike tuntuu. Hänelle asiat tallentuvat muistiin tuntemuksina, miltä asia tuntui ja millainen tunnelma oli.

(http://hytyi.satakuntatalo.fi/materiaali/070312_tutkielma_aihe6.pdf)

3.2 Oppimismenetelmät

Oppimismenetelmät ovat sellaisia toiminnan käytänteitä, sääntöjä, ohjeita, työtapoja ja tekniikoita, joilla tähdätään oppimiseen. Oppimismenetelmiä ovat esim. tutkiva oppiminen, työssä oppiminen, tekemällä oppiminen, simulaatio jne.

Taitojen oppimiseen kuuluu oleellisena osana käytännön harjoittelu. Harjoittelemalla syvennetään teoriassa opittuja tietoja ja liitetään ne käytäntöön. Teorian sitominen konkreettisiin työtehtäviin on tärkeää.

3.2.1 Tekemällä oppiminen

Tekemällä oppiminen (learning by doing, learning by action, action learning) on ihmisten ensimmäisiä oppimismenetelmiä ja se on myös pienen lapsen tärkein oppimismenetelmä. Menetelmän ajatuksena on: "Ota mallia ja tee perässä tai tee kokeilemalla yrityksen ja erehdyksen kautta". Oppiminen tapahtuu tekemällä ja osallistumalla. Oppimiseen sisällytetään erilaisia aktiiviseen toimintaan perustuvia opetusmenetelmiä aina kukkasidonnasta kirjallisuuteen. (Vuorinen 2001, 179.)

Useimmissa opetusmenetelmissä on mahdollisuus toiminnalliseen tekemiseen, siksi toiminnallinen ilmaisumuoto on vaikeaa määritellä. Tässä toiminnallisella ilmaisumuodolla tarkoitetaan fyysisiä aktiviteetteja sekä käytännön työskentelyä edellyttäviä opetusmenetelmiä (Vuorinen 2001, 179–180). Ryhmän koko ja toivottu vuorovaikutuksen muoto vaikuttavat opetusmenetelmän valintaan (Vuorinen 2001, 65). Taitojen harjoittelu on yksi tekemällä oppimisen opetusmenetelmä. Muita tekemällä oppimisen opetusmenetelmiä ovat esimerkiksi leikki, askartelu, tutkimuksen tekeminen ja näyttelyn rakentaminen. Tekemällä oppiminen voi rakentua myös sosiaalisesti tapahtumaksi, joka tukee useiden työnteon kannalta tärkeiden valmiuksien oppimista. (Vuorinen 2001, 179–180.)

Tekeminen on tärkeä keino kun opetusta konkretisoidaan. Kun kokeillaan ja harjoitellaan, niin eletään juuri sitä todellisuutta, johon oppimisen tavoite kohdistuu. Konkreettisuuden teho perustuu oppijan omiin kokemuksiin ja tekemisestään saamaan välittömään palautteeseen. Konkreettinen toiminnallisuus on usein ylivertainen opetusmenetelmä, kun oppimistavoitteina ovat taitojen hankkiminen. (Vuorinen 2001, 180–181.) Yleisesti voidaan kuvata, että toiminnalliseen oppimiseen liittyy tekeminen, kokeminen, vuorovaikutus ja yhteistyö, joiden kautta opitaan.

3.2.2 Mallioppiminen

Alussa taitojen opiskelu perustuu paljonkin mallista oppimiseen. Opiskelija seuraa opettajansa mallia työsuorituksesta ja jäljittelee tätä. Suurimman osan tiedoistamme ja käyttäytymisestämme opimme muita ihmisiä havainnoimalla. Näistä opeista jalostamme itsellemme soveltuvan menetelmän toimia.

Havainnointiin perustuva oppiminen eli mallioppiminen voidaan jakaa alaprosesseihin: huomion kiinnittämisen prosessi, muistamisprosessi ja motorisen toistamisen prosessi. Havainnoimalla ei voi oppia, jollei työsuorituksen kannalta merkittävimpiin asioihin osaa kiinnittää huomiota. On kyse huomion kiinnittämisen prosessista, jossa määritellään oppimisen kannalta olennainen. Aiemmin koettu ja taustatiedot vaikuttavat siihen, miten opiskelija huomioi ja miten hän huomioita tulkitsee. Muistamisprosessi on tärkeä osa havainnointiin perustuvaa oppimisprosessia. Jos opiskelija ei muista opettajan näyttämää mallia, ei oppilas voi oppia. Mallin on hyvä olla esillä, sillä sitä pitää päästä katsomaan uudelleen. (Salakari 2007, 49–50.)

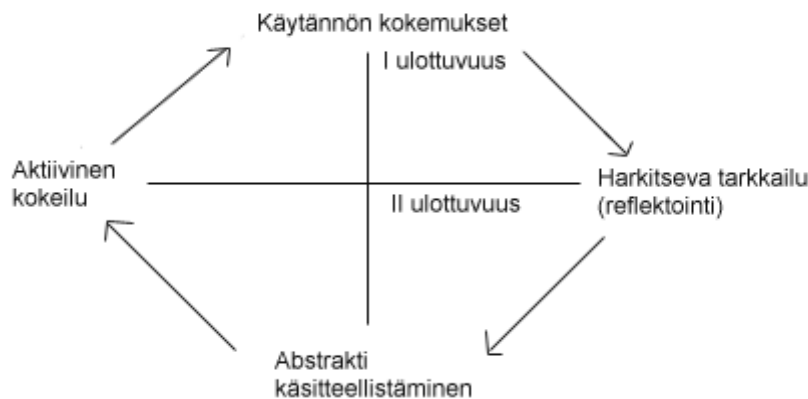
Kolmantena vaiheena mallioppimisen prosesseista on motorisen toistamisen prosessit. Muistissa olevan mallin perusteella aloitetaan harjoittelu. On tärkeää, että oppilaalla on osataitoja, jotka mahdollistavat oppimisen. Aluksi työsuoritusta ei hallita virheettömästi ja korjaavia suorituksia joudutaan tekemään. Monimutkaisien taitojen oppimista tehostaa itsensä tarkastelun mahdollisuus. Ihminen oppii parhaiten sellaiset taidot ja tiedot, joista hänelle on hyötyä. Lopuksi on kyettävä omaksumaan ja muistamaan opittu. (Salakari 2007, 50.)

3.2.3 Kokemuksen kautta oppiminen

Kokemusperäisen oppimisen ydinajatus on, että oppiminen etenee konkreettisia kokemuksia ja toimintaa reflektoiden kohti ilmiöiden teoreettista ymmärtämistä ja parempia toimintamalleja. Oppiminen etenee syklisesti ja se voi käynnistyä periaatteessa mistä vaiheesta tahansa. Oppimisen tavoitteena on hyvän, tai ainakin asteittain yhä paremman, "käyttöteorian" muodostuminen ja soveltaminen. Kokemuksellisessa oppimisenäkemyksessä korostetaan perinteistä kognitiivista näkemystä enemmän myös

ulkoista konkreettista tekemistä, käytäntöön soveltamista.

(<http://www.uku.fi/avoin/hoitodida/oppinake.html>)

Kolbin kokemuksellisen oppimisen syklinen malli.

<http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/kokem.htm>

Kolbin kokemusperäisen oppimisen malli sisältää kaksi perusulottuvuutta, jotka ovat: I ymmärtämisen ulottuvuus ja II muuntelun ulottuvuus. Ymmärtämisen ulottuvuuden ääripäät ovat kokemus ja käsitteellistäminen. Tähän ulottuvuuteen sisältyvät keskeisesti motivaatioon ja tiedolliseen ymmärtämiseen liittyvät asiat. Tarvitsemme käsitteitä, jotta voimme ymmärtää ja tiedostaa, mitä meille on tapahtunut. Muuntelun ulottuvuuden ääripäät ovat reflektio ja toiminta (soveltaminen). Tähän ulottuvuuteen sisältyvät sisäisen ja ulkoisen toiminnan välinen muuntelu. Voimme havainnoida ajattelemalla niin toiminnan aikana kuin toiminnan jälkeen sitä, mitä meille toimiessamme tapahtuu. (<http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/kokem.htm>)

Kokemuksen kautta tapahtuvan ohjausprosessin pedagogista etenemistä voidaan kuvata Kolbin (1984) teoreettista mallia mukailleen vaiheittain seuraavasti: kokemuksen muisteluakti, pohtimisvaihe, uudelleenarvioinnin vaihe sekä tiedon testaamis- ja toteuttamisvaihe.

Kokemuksen muisteluaktissa ohjaajan tehtävä on rohkaista välittömän kokemuksen ja aistielämyksen tavoittamista ja ehdottomasti välttää kaikenlaista arvostelua. Aluksi käydään tapahtumaa läpi kronologisesti. Siten alkavat nousta esille tietyt yksityiskoh-

dat, joihin palataan uudelleen ja uudelleen. Tässä vaiheessa tuotetaan aineistoa mieleen palautettavaksi ja prosessoitavaksi myöhemmässä reflektiovaiheessa. Persoonallisesti merkittävän kokemuksen kertominen vuorovaikutuksessa toisten kanssa tuottaa uudenlaista löytämisen ja keksimisen prosessia.

Pohtimisvaiheessa palataan kokemuksen herättämiin tunteisiin ja ajatuksiin.

Uudelleenarvioinnin vaiheessa assosioimalla liitetään uutta tietoa jo tunnettuun. Lisäksi tutkitaan, mikä tieto on merkityksellistä.

Tiedon testaamis- ja toteuttamisvaihe tapahtuu käytännön tasolla ennen uuden tiedon omaksumista. Kun on yhdistetty kokemuksen tunteet ja uudet ideat olemassa olevaan tietoon, niistä on tehtävä johtopäätöksiä ja niitä on kokeiltava käytännössä. Vasta sitten kun uudet ideat integroituvat osaksi omaa arvomaailmaa, yksilössä tapahtuu merkitysperspektiivin muutos käyttäytymisen tasolla. Aikuiskasvatuksen perusperiaatteisiin on perinteisesti kuulunut opiskelijoiden kokemusten huomioon ottaminen yhtenä rikkaana oppimisresurssina.

(<http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/ohjaus/Ojanen.htm>.)

4 VISUAALINEN VIESTINTÄ

Kaikki näemme, kuulemme ja koemme lukuisia asioita päivittäin. Jos samaan tapah-tumaan tai oppituntiin osallistuneita henkilöitä pyydetään jälkeinpäin kertomaan, mitä tilaisuudessa tapahtui tai mitä asioita oppitunnilla käsiteltiin, jokainen kertoisi omalaisensa selostuksen. Aistit ovat rajalliset. Voimme keskittyä vain kahteen asiaan kerrallaan, loput menevät ns. ohi korvien.

Janne Seppänen käsittelee teoksessaan Katseen voima: kohti visuaalista lukutaitoa (Seppänen 2001) visuaaliseen viestintään ja havaitsemiseen liittyviä asioita. Hänen mukaansa näköaisti on valikoiva, tarkoitushakuinen ja rajoittunut. Emme rekisteröi kaikkia näkökentän esineitä. Tarkan näkemisen alue on suhteellisen kapea. Kun katseemme tarkentuu johonkin, muut näkökentän alueet muuttuvat epäselviksi. Valikoivuuden fysiologiset ja biologiset syyt löytyvät lajinkehityksestä. Eloonjäämisen

kannalta lajille on ensiarvoisen tärkeää oppia suodattamaan ympäristön valtavasta ärsyketulvasta olennaiset viestit. Valikoiminen estää havaintokoneiston ylikuormittumisen. (Seppänen 2001, 93.)

Päivi Lehtonen selvittelee väitöskirjassaan Voimauttava video – asiakaslähtöisyyden, myönteisyyden ja valokuvan muodostama työorientaatio perhetyön menetelmänä (Lehtonen 2008) miten kuvaa katsotaan ja mitä siinä nähdään. Hänen mukaansa itse omin silmin nähty tuntuu todelta. Näkemisen ajatellaan olevan tietämistä, varmuutta. Näkeminen on myös kokemista; muiden kertomat asiat eivät ole itse koettuja, mutta ”näkiä on kokija”. Ihmiset uskovat tietävänsä jostakin ilmiöstä helpommin kuvan kuin sanojen avulla. Toisaalta ihminen näkee kuvassa helposti enemmän tai vähemmän, kuin mitä se objektiivisesti tarjoaa. Ihminen näkee niin kuin osaa ja järjestelee hajanaisista elementeistä kokonaisuuksia. Kuvan katsoja siirtää elämän täyteydestä irrotetun osan omaan kokemuspäänsä. (Lehtonen 2008, 50.)

Seppänen valottaa yhtä katsomiseen liittyvää itsestäänselvyttä: kun valot sammuteaan, projektori pysäytetään tai mainos loppuu, myös katsominen loppuu. Tosiasia kuitenkin on, että näin tapahtuu hyvin harvoin. Elokuva tai yleensä elävä kuva jää muhimaan katsojan tajuntaan. Voidaankin kysyä: milloin katsominen päättyy? Aiemmin nähty muodostaa perustan nyt nähtävälle ja uudet havainnot sitoutuvat vanhojen jättämiin mielikuviin, kognitiivisiin jälkiin, jos niin halutaan. Katsominen ei siis ole ohimenevä tapahtuma. Se on koko ajan jatkuva ja muokkautuva prosessi, jossa aiemmat mielikuvat, kulttuurinen kokemus ja vuorovaikutus lomittuvat toisiinsa. Mielinkiintoinen asia on, että katsominen jatkuu vaikka silmät suljettaisiin. Se voi jatkua unessakin. Valveilla mieleen palautuneet unikuvat saattavat tuoda näkyville jo unoh-tuneen muistikuvan. (Seppänen 2001, 96 – 97.)

5 KYSELY JA SEN TOTEUTUS

Selvittääksemme tämän hetken tilannetta videoiden käytön osalta, laadimme alkukartoituksen kyselylomakkeen avulla. Kohderyhmänä olivat ammattialojemme opettajat ja ohjaajat. Kysely toteutettiin lokakuussa 2008. Halusimme selvittää ammattialojemme käytäntöjä ja kokemuksia videoiden käytöstä, tarpeellisuudesta ja hyödyllisyy-

destä. Tiedustelimme myös, mitkä asiat vastaajat kokevat haasteellisiksi taidon opetuksessa (liite 1).

5.1 Kysely floristiikan alalta

Lähetin kutsun 30 floristisen alan opettajalle. Kyselyyn vastanneilla seitsemällä floristiikan opettajalla oli kaikilla takanaan vähintään neljä vuotta työvuosia opettajina. Suurimmalla osalla opettajista on pedagoginen pätevyys, floristimestarin erikoisammattitutkinto sekä alan täydennyskurseja suoritettuna. Kasvavat, heterogeeniset opiskelijaryhmät koettiin haastavina ja uusia toimintatapoja otettaisiin mielellään kokeiluun, ja käyttöön.

Kokemukset videomateriaalin käytöstä vaihtelivat itse tuotetusta valmiisiin tallenteisiin. Valmiiden tallenteiden huonona puolena pidettiin niiden ulkomaankielisyyttä sekä usein liiallista pituutta.

Videomateriaalia voidaan vastaajien mielestä käyttää esim. johdantona ja herättelijänä tunnin aiheeseen, työtapojen ja tekniikoiden havainnollistamisessa, sekä itsenäisen opiskelun tukena.

Havainnollistamisen tukena käytettävän videon toivottiin olevan lyhyt ja ytimekäs. Vastaajat pitivät alle kahden minuutin tietoisuuksia sopivina havainnollistamiseen. Kouluttajien mielestä video pitäisi ”palastella” selkeästi vaiheisiin. Pitkä video voi aiheuttaa osalle vaikeuksia keskittymiseen ja kaikkien yksittäisten työvaiheiden hahmottamiseen. Oppilaan kannalta on hyvä, että videon voi katsoa uudelleen ja omaksua asioita omassa aikataulussa. Varsinkin visuaaliselle oppijalle videon uskottiin olevan hyvä kokemus. Myös verkko-opetukseen uskottiin videomateriaalin sopivan.

Aiheet, joissa koettiin olevan tarvetta tällaiselle materiaalille, olivat melko samoja, joihin olin itsekin kaivannut apua. Eniten apua havainnollistamiseen kaivattiin floristisen alan tekniikoihin, joista on vaikeaa näyttää mallia koko ryhmälle kerralla. Tällaisia ovat esimerkiksi katkaistuvin varsin – tekniikka ja langoitukset kukkasidonnassa.

Videomateriaali nähtiin myös toiminnallisten mallien antajana oikeasta työympäristöstä.

Kestoltaan pidemmät opetusvideot, 15–30 minuuttia, soveltuvat opettajien mielestä töiden ideoinnin tueksi ja teknisten vaihtoehtojen kartuttajiksi. Videomateriaalin toivottiin toisaalta herättävän keskustelua nähdystä.

Opettajat kommentoivat opetusvideoiden sopivan jo perustiedot ja – taidot omaaville opiskelijoille. Heillä ajateltiin olevan enemmän näkemystä videolla olevan tiedon käsittelyyn. Vasta opintonsa aloittaneiden ajateltiin joutuvan hämilleen. Kädentaitoja tulee myös olla jo riittävästi, jottei video toimi pelkästään viihteenä.

5.2 Kysely tekstiilityön alalta

Lähetin kyselyn 30 käsityöalan opettajalle ja ohjaajalle. Kaikki tuntevat ainakin joiltain osin kansallispuokualan perinteistä valmistusta. Tämä siksi, että oman videointini aiheena tulee olemaan kansallispuokujen tykkimyssyn paperipohjan valmistus. Vastauksia sain 17 henkilöltä.

Vastaajien joukon voi jakaa karkeasti kahteen eri kategoriaan. Ensimmäisen ja selkeästi suuremman ryhmän muodostivat vastaajat, joilla on käsityöalan opettajan tutkinto tai pätevyys ja vielä lisäksi muita pedagogisia opintoja. Heillä on myös pitkä kokemus, useimmilla yli 20 vuotta, opetusosalta. Toinen ryhmä muodostui kansallispuokualan ammattilaisista, joilla on vankka ammattitaito alallaan, mutta vähäsen tai ei lainkaan pedagogisia opintoja.

Taidon opetuksessa vastaajat kokivat haasteelliseksi opiskelijoiden erilaiset oppimistyyliä, se että asiat hahmotetaan eri tavoin. Samoin mainittiin isot ryhmäkoot, erikäiset ja taidoiltaan eritasoiset oppijat. Mainittiin myös, että on haasteellista saada opiskelijat tajuamaan, että taidon oppiminen vaatii aikaa ja harjoittelua. Eräs vastaaja pohti: ”Opiskelijoilla on erilainen kyky hahmottaa opetusta ja nähdä, mikä on oleellista lopputulokseen pääsemisessä. Pysin saamaan kustakin opiskelijasta esiin hänen parhaansa.”

Vastaajista hieman runsas 50 % on käyttänyt videomateriaalia opetuksessaan. Se on koettu hyväksi esim. uuden tekniikan opettamisessa ja asiaan johdattelussa. Näkemistä auttaa dataprojektorin suuri ja nykytekniikalla tarkka kuva, sekä oikeanlaisesta kuvauskulmasta nähtävät työvaiheet eli tekijän suunnasta tapahtunut kuvaaminen. Kehitettäviäkin asioita vastauksista löytyi. Eräs vastaaja kiinnitti huomiota kuvaajan ammattitaitoon eli asiaa tuntematon kuvaaja on saattanut taltioida epäolennaiset kuvauskohdet ja tärkeitä jättää kuvaamatta. Opetuksessa käytetyt videomateriaalit ovat olleet lähinnä itse tv:stä nauhoitettuja tai itse kuvattuja. Valmista materiaalia on lainattu tai esitetty esim. Ylen sivuilta ja Käspaikan sivustoilta.

Videon katsotaan hyödyttävän opetusta varsinkin uuden kurssin tai tehtävän alussa, jolloin se auttaa kokonaisuuden hahmottamisessa ja antaa opiskelijalle etukäteen mielikuvan tehtävästä työstä. Se sopii suurissa ryhmissä auttamaan opettajan työtä, kun videolta voi katsoa uudelleen opeteltavan työvaiheen. Opiskelijan kannalta video auttaa näkemään työvaiheiden tekemisen oikeasta suunnasta ja oikeilla työotteilla. Se toimii hyvin asioiden kertaamisessa ja silloin kun uusi opeteltava asia on opiskelijalle täysin vieras.

Useiden vastaajien mielestä videon käyttö sopii kaikenlaisten ryhmien opetuksen havainnollistamiseen ja elävöittämiseen. Se soveltuu hyvin etenkin visuaaliselle henkilölle, jonka oppiminen perustuu havainnoimiseen. Olennaista on asiasisältö, videon laatu ja sen ajallinen kesto. Pituudeltaan esitys saisi olla keskimäärin 15 min. ja ehdoton maksimi 20 min. Kuvan laadun tulee olla tarkka ja se sisältäisi mielellään tekemisen kanssa samanaikaisesti puhetta. Kuvaussuunnat ja lähikuvat ovat vastaajien mielestä tärkeitä.

Käsityöalalla koettiin tarvetta etenkin monenlaisista erityistekniikoita käsittelevistä videoista, joista on selvästi vähän aineistoa tarjolla. Kuvaamisen arvoisia olisivat myös tekniikat, joissa työtä käännetään ja tehdään työvaiheita eri puolilta ja joita ylipäätään on vaikea kuvata paperilla. Videoita toivottiin myös harvinaisten työtapojen ja tekniikoiden opettamisesta esim. huntujen sitomisesta ja muidenkin pähineiden sekä koko kansallispukuun pukeutumisesta. Videokuvan todettiin toimivan parhaiten opetuksen havainnollistamisessa ja ennakkotehtävänä. Videon avulla voisi esim. kurssin

alussa esitellä, mitä kaikkea kurssilla voi tehdä. Sen avulla voi hyvin kerrata asioita, se auttaa kokonaisuuden hahmottamisessa ja toimii tietysti verkko-opetuksessa.

6 VIDEOKUVAUKSET

Ennen varsinaisen kuvauksen alkua, video on vaatinut suuren pohjatyön. Molemmat laadimme karkean suunnitelman videoidemme sisällöksi. Hyödynsimme tekemiemme kyselyiden vastauksia käsikirjoitusten laatimisessa. Selvitimme myös, millaisia oikeuksia ja rajoituksia laki asettaa tallenteille. Suomessa tekijänoikeus on käsikirjoituksen luojalla. Sitä ei tarvitse rekisteröidä tai tehdä julkiseksi. Jos tekijänoikeuden haluaa todistaa, käsikirjoituksen voi allekirjoituttaa notaarilla tai säilyttää juristin hallussa. Ideat eivät ole Suomessa suojattuja. Tekijänoikeus suojaa ilmaisumuotoa, johon ideat, juoni, tarina, aihe jne. puetaan. Elokuviissa ei voi käyttää luvatta kaupallista musiikkia, eikä muutakaan tekijänoikeuden omaavaa teosta, esim. taulua, seinävaatetta, pat-sasta. Tekijänoikeudet rajoittavat myös valmiiden videoiden ym. tallenteiden kopioimista. (Ang 2006, 254 – 255.)

6.1 Floristiikan kuvaukset

Kuvausten käsikirjoituksia tehdessä otin huomioon muiden kukkasidonnanopettajien näkemyksiä omien ideoiden lisäksi. Itselläni oli perusajatuksena heti kehittämishankkeen alusta tuottaa videokuvaa, jolla havainnollistetaan koko ryhmälle kukkasidonnan tekniikoita: spiraali ja katkaistuvin varsin tekniikka. Muilta opettajilta sain ajatuksia mm. videon pituuteen ja kuvakulmiin.

Päätin ettei videoon tule ääntä, vaan samalla kun tallennetta katsotaan, opettaja kertoo tekniikoista. Selostuksen jätin pois, koska sen nauhoittaminen olisi vaikeuttanut kuvauksia entisestään. Lisäksi pohdin mahdollisuutta tallenteen osien käytöstä verkko-opetuksessa tulevaisuudessa. Ajattelin myös, että opiskelijoille olisi hyötyä jos he saisivat katsoa videota harjoittelun lomassa, ilman häiritsevää puhetta. Se toimisi ikään kuin valmistusohjeena, johon voi palata uudestaan ja uudestaan. Tallenteita ei

ole tarkoitettu tässä vaiheessa itsenäisen opiskelun materiaaliksi, vaan ainoastaan tekniikan havainnollistamisen avuksi ja tueksi.

Videon toteutus jäisi melko harrastelijamaiseksi, sillä käytössäni oli tavallinen digivideokamera. Myöskään editointiin minulla ei ole ammattimaisia olosuhteita tai taitoja. Videokuvaukset koinkin itselleni etukäteen haasteellisimmiksi. Valmis työ on DVD:lle tallennettu.

6.1.1 Tallenteen toteutus

Kuvauksia edeltävät järjestelyt olivat pieniä. Sovin kahden floristiopiskelijan kanssa heidän toimimisesta tekniikoiden ”esittelijöinä”. Kukkat ja muut tarvittavat materiaalit ovat kukkasidontaluokasta aina löytyviä perustarvikkeita. Kuvaaminen tapahtui kukkasitojan takaa, mahdollisimman hyvin kukkasitojan silmin katsottuna. Spiraalitekniikka on vasenkätiselle oikeakätisen pelikuva, joten spiraalitekniikasta järjestin kaksi kuvausta.

Katkaistuini varsin – tekniikkaa päätin havainnollistaa vieheen avulla. Siitä kuvataan vaiheittain lehtien langoitus, neilikan langoitus ja kukkateipin käyttö. Materiaalia kuvasin spiraalin tekemisestä yhteensä 40 minuuttia, ja katkaistuini varsin tekniikasta noin 20 minuuttia. Koska tekniikoiden tekeminen hidastetusti olisi helppoa saanut ne näyttämään hankalilta, päätin hidastaa kuvaamaani materiaalia. Havainnollisuuden maksimoimiseksi tallenteeseen tuli myös taukoja. Pidin tärkeänä, ettei kuva teknisestä suorituksesta etene liian nopeasti ja kaikilla olisi mahdollisuus katsoa kuvaa riittävästi. Videon pituutta voi säädellä toistokerroilla ja pysäytyksin.

Ensimmäiset kuvaukset toteutin floristien oppituntien yhteydessä kukkasidontaluokassa. Kuvasin luonnonvalolla ja talvella päivälläkin ongelmaksi tuli valon riittämättömyys. Tallenteesta tuli melko hämärä. Spiraalitekniikan ja työotteiden havainnollistamisen kannalta oli tärkeää saada tarkkaa lähikuvaa spiraalista. Kuvauksen aikana zoomaaminen teki esityksestä levottoman. Lisäksi spiraalitekniikoiden esittelijöiden oli hankalaa pysyä riittävästi paikoillaan. Vasenkätisen spiraalitekniikan kuvaukset eivät onnistuneet lainkaan. Tekijän käsi liikkui niin paljon, että kuvasta tuli häiritsevän heiluvaa. Tätä materiaalia ei voi käyttää lainkaan.

Toisella kuvauskerralla kokeilin keinovalossa kuvaamista. Ennakkoon oli tiedossa, että keinovalo saattaa vääristää värejä. Ensimmäisen kuvauskerran tallenne oikeakäit-
sestä spiraalitekniikasta oli laadullisesti parhain koekäyttöön.

Katkaistuun varsin – tekniikan osalta kuvaukset olivat helpommat. Tämän tekniikan esittämisessä tekijä työskentelee työpöytänsä ääressä, eikä kuvattavat materiaalit ja kädet liiku läheskään yhtä paljon kuin spiraalitekniikassa.

6.1.2 Tallenteen testaus

Tallenteiden testiryhmäksi valitsin kukkasidonnan peruskurssin opiskelijat. Kurssilaiset ovat aikuisopiskelijoita. Heillä ei ollut ennakkotietoja tai – taitoja aiheista. Pohjustin videota perinteiseen tapaan teorialuennolla aiheesta. Kun ennen olen näyttänyt pienryhmille mallia tekniikasta, nyt näytinkin koko 14 hengen ryhmälle videokuvaa tekniikasta dataprojektorin avulla valkokankaalle heijastaen. Samalla kerroin mitä kuvassa tapahtuu. Kuvanauha jäi pyörimään samalla kun opiskelijat harjoittelivat itsenäisesti.

Tallenteen toimivuudesta käytännössä haastattelin kukkasidonnanopettajaa sekä esitin opiskelijoille kysymyksiä. Haastatteluiden tueksi laadin muutaman kysymyksen:

1. Oliko videokuvan havainnollisuus mielestäsi riittävää?
2. Oliko kuvakulma esittävä?
3. Mikä oli parasta videossa?
4. Tarvitaanko mielestäsi lisäksi opettajan näyttämää mallia tekniikasta?
5. Kaipasitko tallenteeseen ääntä?

Kukkasidonnan opettajan mielestä videokuvan käyttö havainnollistamisen apuna on selkeää. Hänen mielestä parasta tallenteissa on uudelleen katsomisen mahdollisuus sekä se, että jokainen näkee kerralla lähikuvaa tekniikoista. Kaikki pääsevät aloittamaan harjoittelun samanaikaisesti ja harjoittelulle jää näin enemmän aikaa. Opettajan mallia tekniikasta ei hänestä lisäksi tarvita. Hän kuitenkin uskoi, että edelleen on tar-

peen, että opettaja kiertää luokassa seuraamassa ja ohjaamassa opiskelijoiden harjoittelua. Selostuksen puuttumista hän ei ollut edes huomannut, ennen kuin asiaa kysyin.

Opiskelijoilta saamani palaute oli hyvin samansuuntaista. He pitivät parhaana tekniikoiden mallien säilymistä näkyvillä koko harjoittelun ajan, eikä opettajan erillistä mallintamista kaivattu. Kiitosta tuli myös isosta lähikuvasta käsityösuorituksista. Osa toivoi laadukkaampaa kuvaa ja selostusta. Samalla kuitenkin ajateltiin selostuksen sekoittavan harjoitteluun keskittymistä.

6.2 Tekstiilityön kuvaukset

Kyselyvastaukset antoivat hyvän pohjan videoinnin toteutukselle. Useat vastaajat olivat paneutuneet asiaan perusteellisesti ja antoivat monenlaista huomioon otettavaa ja ajateltavaa kuvausten tueksi. Toisaalta tuli hieman ennakkopaineita, josko pystyn täyttämään nämä odotukset, koska käytössäni ei ole studio-olosuhteita eikä välineitä eikä minulla ole aiempaa kokemusta opetuskäyttöön tarkoitetun videon tekemisestä. Videon toteutus tapahtui ns. kotioiloissa ja tavallisella digivideokameralla. Kuvaajaksi sain tyttärenti, joka opiskelee parhaillaan kyseistä alaa ja jolla on siis jonkin verran kokemusta kuvauksista. Itse keskityin videon sisällön suunnitteluun ja kuvaaja pääasiassa vastasi videoinnin teknisestä toteutuksesta. Valmis työ on DVD:lle tallennettu.

6.2.1 Tallenteen toteutus

Aloitin videoinnin suunnittelun hahmottelemalla käsikirjoitusta. Aiheen olin valinnut jo heti kehittämishankkeen suunnitteluvaiheessa. Paperipohjan valmistus on hyvin omanlaisensa prosessi, joka vaatii runsaasti alkuvalmisteluja ja aikaa. Prosessi jatkuu siihen asti, kunnes pohja on kuivunut. Aikaa tähän kuluu kaikkiaan noin kaksi vuorokautta. Siksi ajattelin, että ennen työhön ryhtymistä opiskelijoille näytetty videositys tulevasta työprosessista auttaisi tehtävään orientoitumisessa ja kokonaisuuden hahmottamisessa. Siitä ei tule kaiken kattavaa esitystä, vaan sen tarkoituksena on toimia opettajan tukena havainnollistamaan opetusta opetustilanteessa. Kyselyvastausten perusteella sille tuntui olevan tarvetta laajemminkin kansallispukualan ammattilaisten keskuudessa.

Tärkeät elementit videossani ovat valmistusprosessi ammattilaisen suorituksena, jolloin näkee työtteet ja kuulee samalla selostuksen. Työvaiheiden ja siis kuvausten pääkohdat ovat:

1. tarvikkeet ja työvälineet
2. liisteröinti
3. keskisauman ompelu
4. asettelu tukille
5. laskosten muotoilu
6. pohjan vahvistaminen
7. käsittely kuivumisen aikana
8. pohjan viimeistely

Pääkohtia on paljon, mutta aihe on niin spesifi, että katsoin näiden kaikkien olevan välttämättömiä asian ymmärtämiseksi. Ennen itse kuvauksen alkua pitää tehdä runsaasti alkuvalmisteluja ja miettiä koko työn toteutusta. Liisteri eli puuro pitää keittää ja vuorikangas kutistaa. Kaikki tarvikkeet tulee olla valmiina puurosta valmiiksi leikkattuihin kappaleisiin ja ompeluvälineisiin asti. Käsiä pitää työn aikana voida pestä. Koska kyseessä on tuote, jonka valmistus on aikaa vievä prosessi ja jota käsitellään märkänä ja myös kuivumisen aikana, olisi kuvauksen tapahduttava mielellään mahdollisimman yhtäjaksoisesti. Jos jokin kohta vaatii jälkepäin uusintakuvausta, kaikki valmistelut on taas tehtävä uudelleen ja itse työ kyseiseen kohtaan asti valmiiksi.

Ensimmäinen kuvauskerta oli harjoittelua, jossa testasimme kuvauspaikkaa, kuvakulmia, työskentelytapaa, puheen osuutta, esitystapaa jne. Totesimme, että varsinkin tarvikkeiden esittelyssä vauhtia tulee hidastaa, jotta katsojalle jää paremmin aikaa havaitsemiseen. Kuvauksen osalta totesimme zoomauksen tuovan levottomuutta esitykseen. Valitsimme muutaman kuvakulman, joista erityisen tärkeä on tekijän suunnasta mahdollisimman läheltä tapahtuva kuvaus. Totesimme myös, että editointi tulee olemaan aikaa vaativa osuus, koska työvaiheita ja yleensä asiaa on paljon.

Toisella kuvauskerralla saimme itse työsuorituksen onnistumaan hyvin puheita myöten. Ongelmaksi muodostuivat valaistusolosuhteet tai niiden muutos. Olimme päättä-

neet kuvata luonnonvalossa ilman keinovalaistusta. Tammikuun päivä alkoi pimetä, kun työ oli vielä kesken. Päätimme, että jos aikatauluihimme sopii, kuvaamme tämän osuuden myöhemmin uudelleen. Tarvike-esittelyn osuudessa innostuin joistakin osista kertomaan liikaa, tai käytin jopa virheellistä nimitystä, joten se osuus joudutaan kuvaamaan uudelleen. Lisäksi pohjan viimeistelyosuus tulee kuvata myöhemmin, kun pohja on jonkin verran kuivunut.

Kolmannella kuvauskerralla tallensimme paperipohjan käsittelyä silitysraudalla. Koska aikaa oli ehtinyt kulua kuvaajan sairastumisen vuoksi, pohja oli jo ehtinyt kuivua ja olin sitä useampaan kertaan silitellyt raudan avulla. Siksi tämä osuus on jo lähes valmiin pohjan käsittelyä, mutta otteet ja selostus kertovat oleelliset asiat. Olin taas keittänyt uuden puuron ja leikannut kaikki osat ja etsinyt tarvikkeet valmiiksi, jotta saimme niiden esittelyosan uudelleen kuvattua. Kuvasimme myös valmiin pohjan viimeistelyä eli käsittelyä siihen asti, kunnes koppa päällystetään.

Editointivaiheessa oli suuri työ saada kaikista otoksista leikattua vain se oleellinen lopulliseen työhön. Lisäksi puhe aiheuttaa omat rajoitteensa, jotta loogisuus säilyy klippeissä niin kuvan kuin selostuksenkin osalta. Videon pituus alkoi tuottaa päänvaivaa. Kaikkiaan se oli noin 23 minuuttia. Koska kyselyn tuloksena oli toivomus pituuden osalta 15 ja ehdoton maksimi 20 minuuttia, päätin jättää, kuvaajan vastusteluista huolimatta, viimeisen kohdan eli valmiin paperipohjan viimeistelyvaiheet pois lopullisesta versiosta. Näin esityksen pituudeksi jäi noin 19,30 min. Tallensin esityksen DVD:lle. Käyttämäni poltto-ohjelma pystyi tallentamaan sen data-muodossa, joten sen katseleminen onnistuu tällä hetkellä ainoastaan tietokoneen avulla.

6.2.2 Tallenteen testaus

Testasin valmiin tallenteeni Vanajaveden Opistolla muutamilla kurssilaisillani. Heistä suurempi osa oli kansallispukukurssilaisia ja loput kirjontakurssilaisia. Mielestäni oli hyvä testata esitystäni myös kirjontakurssilaisilla, jolloin sain palautetta asiaan ensikertaa tutustuvilta. Sain palautetta myös pitkän työuran muotoilun koulutusohjelmassa luoneelta opettajalta, joka arvioi esitystä pedagogin näkökulmasta.

Yleisesti ottaen sain hyvin positiivisen palautteen videostani. Olin laatinut siitä palautelomakkeen, jossa kyselin lähinnä videon havainnollisuudesta ja sisällöstä (liite 2). Yleisesti ottaen videota pidettiin hyvin havainnollisena, loogisesti etenevänä ja selkeänä, jossa työvaiheet tulevat riittävän rauhallisesti ja hyvin esitellyiksi. Kuvakulmat saivat erityisesti kiitosta ja varsinkin tekijän suunnasta tapahtunut kuvaus, jolloin työotteet tulevat hyvin esille. Sisällön osalta pidettiin hyvin onnistuneena alussa ollutta tarvikkeiden esittelyä. Videon todettiin etenevän hyvin johdonmukaisesti ja eri työvaiheet sopivalla tempolla esitetyiksi. Puhe oli selkeää, mukavan rauhallista ja sisältöä oli helppo seurata. Se sisälsi hyvin oleellisia asioita ja kaikki turha oli pois.

Kuvan ja äänen laatua arvioitaessa vastaukset hieman hajaantuivat. Kuvan selkeys ei joka kohdassa ollut vastaajien mielestä paras mahdollinen ja valoa toivottiin useassa palautteessa hieman lisää. Muutaman vastaajan mielestä kuvan ja äänen laatu olivat hyvät. Pari vastaaja toivoi, että värien avulla olisi saatu lisää kontrasteja.

Kokonaisvaikutelma esityksestä oli vastaajien mukaan hyvä ja havainnollinen opetusvideo, jossa työvaiheet tulevat selkeästi esille. Videota pidettiin ammattitaitoisena ja osaavana esityksenä, jossa tekijän sisäistämä tekniikka näkyy suorituksessa. Esityksen pituus oli heidän mielestään aiheeseen sopiva. Eräs vastaaja kirjoitti: ”Hyvä aiheen aloitusvideo, jonka kesto siihen tarkoitukseen hyvä. Hyvä aihe ja selkeä toteutus.” Risuja oli kirjattu ainoastaan kolmeen paperiin. Niissä toivottiin monipuolisuutta kuvauksulmiin ja värien hyödyntämistä kuvauksessa, jolloin siitä tulisi visuaalisesti selkeämpi ja pirteämpi.

7 POHDINTA

Kehittämishankkeen parasta antia kummallekin oli tietoisuus siitä, että voimme hyödyntää tuottamaamme aineistoa opetustyössämme. Tallenteiden tuottaminen vaatii runsaasti aikaa, mutta ne ovat hyödynnettävissä jatkossakin.

Kouluttajilta, opettajilta ja alojemme ammattilaisilta kerätystä aineistosta saimme työlle erinomaisen pohjan. Vastauksista saimme vahvistusta työmme tarpeellisuudel-

le. Monet kouluttajat olivat kokeneet taidon opettamisen havainnollistamisen haasteelliseksi, varsinkin suurissa ja heterogeenisissa opiskelijaryhmissä.

Omassa ammatissamme pidämme tärkeänä, että perustekniikat on hyvin opetettu. Koska jokaisella on omanlaisensa oppimistyyli, tulee opettajan havainnollistaa opetustaan mahdollisimman monipuolisesti. Mielestämme video on hyvä lisä taidon opetuksessa, koska pääosa hankkimastaan tiedosta ihminen saa näköaistin avulla. Videossa voi olla tekstiä ja puhetta, jolloin havainnointia tapahtuu useammalla aistilla samanaikaisesti. Videon voi myös pysäyttää ja katsoa uudelleen. Monipuolinen video opetuksen tukena antaa opiskelijalle paremman mahdollisuuden omaksua tietoa oppimistyylistä riippumatta. Videokuvasta on opiskelijalle apua varsinkin taidon oppimisen orientaatio- ja tiedostamisvaiheessa. Elävä kuva toimii esimerkiksi johdantona ja herättelijänä tunnin aiheeseen. Lisäksi se tukee opiskelijaa motorisessa harjaantumisessa.

Tekemämme tallenteet on tarkoitettu opetuksen tueksi, eikä pelkästään itsenäiseen opiskeluun. Kuten Päivi Lehtonen väitöskirjassaan toteaa, ihminen näkee kuvassa helposti enemmän tai vähemmän, kuin mitä se objektiivisesti tarjoaa. Opettajan läsnäolo on tärkeää, jotta hän ohjaa huomion keskeisiin asioihin ja tallenteesta voidaan keskustella.

Videokuvaukset koimme mielenkiintoisiksi ja haasteellisiksi. Haasteita aiheuttivat etenkin valaistus ja tarkennus. Välillä oli ongelmia luonnonvalon riittämisessä ja toisaalta keinovalon värien vääristämisen kanssa. Esimerkiksi spiraalitekniikan kuvauksissa oli ongelmana tekijän heiluminen. Tekniikan havainnollistamisen kannalta on tärkeää saada tarkkaa lähikuvaa spiraalista. Tekijän käsi kuitenkin liikkui niin paljon, että kuvasta tuli häiritsevän heiluvaa. Pohtimista aiheuttivat myös videoiden pituudet. Kyselyihin vastanneet olivat toivoneet melko lyhyitä esityksiä. Varsinkin paperipohjan valmistuksessa ongelmaksi muodostui tallenteen pituus, koska siinä on paljon erilaisia työvaiheita, jotka ovat tärkeä osa prosessia. Palautteiden mukaan tässä kuitenkin oli onnistuttu.

Palautteiden perusteella voimme todeta, että videokuvasta on selkeästi apua tekniikoiden havainnollistamisessa. Dataprojektorin avulla saadaan näytettyä riittävän tark-

kaa kuvaa, jonka kaikki näkevät yhdellä kertaa. Jotta tallenteidemme kuvasta olisi tullut riittävän terävä, olisimme tarvinneet ammattimaisia laitteita ja välineitä.

Kehittämishanketta tehdessä pohdimme videotallenteiden mahdollista markkinointia alamme kouluttajille. Tallenteiden tekninen taso tulisi tähän tarkoitukseen olla laadukkaampi. Verkko-opetukseen tallenteiden laatu on sopiva ja ”palasteltuna” niistä saisi hyviä tekniikka ja työskentelytapaa klippejä.

Olimme tyytyväisiä videotallenteidemme sisältöön ja kuvauskuuluihin. Tekniikan kehittyminen mahdollistaa tulevaisuudessa uusia tapoja elävän kuvan esittämiseen. Mietimme esim. opettajan olon yli tapahtuvan, eli point of view, live-kuvan käyttöä taidon opetuksen havainnollistamisessa.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Ang, T. 2005. Digivideo: kuvaajan käsikirja. Karkkila: Suomenkielinen laitos Kustannus-Mäkelä Oy 2006, painettu Kiinassa.

Anttila, P. 1993. Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet. Porvoo: WSOY.

Kotila H., Mutanen A., Volanen M. 2007. Taidon tieto. Helsinki: Edita Prima Oy

Lehtonen, P. 2008. Voimauttava video – asiakaslähtöisyyden, myönteisyyden ja valokuvan muodostama työorientaatio perhetyön menetelmänä. Jyväskylän yliopisto.

Niiniluoto I. 1997. Informaatio, tieto ja yhteiskunta. Filosofinen käsiteanalyysi. Helsinki: Oy Edita Ab

Salakari, H. 2007. Taitojen opetus. Saarijärvi: Saarijärven Offset

Seppänen J. 2001. Katseen voima: Kohti visuaalista lukutaitoa. Tampere: Vastapaino

Vuorinen, I. 2001. Tuhat tapaa opettaa: Menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmän ohjaajille. Tampere: Resurssi.

Verkkomateriaali

Turun opetustoimen TOP-keskus, Käspaikka – Käsityön virtuaaliluokat
<http://www.kaspaikka.fi> käyty viimeksi 26.10.2008

Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Päivi Mäkinen
<http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/kokem.htm> käyty viimeksi 13.2.2009

Seitola, T., Tarvainen, V., Hyyti, H. 2007. TU-53.1263 Oppiminen ja oppimisympäristöt – tutkielmaraportti, aihe 6. Oppimistyylin yhteys oppimiseen.

http://hyyti.satakuntatalo.fi/materiaali/070312_tutkielma_aihe6.pdf käyty viimeksi 13.2.2009

Kuopion yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus.

<http://www.uku.fi/avoin/hoitodida/oppinake.html> käyty viimeksi 14.2.2009

Sinikka Ojanen, Ohjauksesta oivallukseen – ohjausteorian kehittelyä.

<http://sokl.joensuu.fi/verkojulkaisut/ohjaus/Ojanen.htm> käyty viimeksi 13.2.2009

**KYSYMYKSET VIDEOMATERIAALIN KÄYTÖSTÄ TAIDON
OPETUKSESSA:****Taustatiedot**

1. Nimi:
2. Ammatti ja työtehtävät:
3. Työvuosia opettajana:
4. Oletko suorittanut pedagogisia opintoja, missä ja milloin?

Taidon opetukseen liittyvät näkökulmat:

5. Mitkä asiat koet haasteellisiksi taidon opetuksessa?
6. Oletko käyttänyt videomateriaalia opetuksessa havainnollistaessasi oppilaille jotain uutta tekniikkaa tai työtapaa?
 - a) Kerro kokemuksistasi: mikä oli hyvää, missä olisi kehitettävää?
 - b) Millaista videokuvaa olet käyttänyt, tv:stä nauhoitettua, itse tuotettua yms?
7. Millaisissa tilanteissa katsoisit videon hyödyttävän opetusta **opettajan** kannalta?
8. Miten olet ohjeistanut/opastanut opiskelijoita videon katsomiseen tai käyttöön?

Taidon oppimiseen liittyvät näkökulmat:

9. Millaisissa tilanteissa katsoisit videon hyödyttävän opetusta **oppilaan** kannalta?
10. Millaiselle oppilasryhmälle ja oppijoille videomateriaalin käyttö mielestäsi parhaiten soveltuisi?
11. Millaiseen oppimisympäristöön videomateriaalin käyttö soveltuu parhaiten?

Videomateriaalin tuottamiseen liittyvät kysymykset:

12. Mitkä seikat ovat tärkeitä videomateriaalin sisällöntuottamisen kannalta, esim. videon kesto, sisältääkö se puhetta vai tekstiä yms.
13. Mistä aihesisällöistä koet olevan tarvetta videomateriaalin tuottamiseksi?
14. Mikä olisi mielestäsi paras tapa käyttää videokuvaa, esim. yhtenä havainnollistamisen välineenä, verkko-oppimisympäristössä ennakkotehtävä, jne.?

OPETUSVIDEON PALAUTE:
AIHEENA TYKKIMYSSYN PAPERIPOHJAN VALMISTUS

Taina Kangas 3-2009

1. HAVAINNOLLISUUS:

a) KUVAKULMAT

b) ESITYKSEN SELKEYS

2. SISÄLTÖ:

a) JOHDONMUKAISUUS

b) TEKEMISEN RYTMİ

c) PUHEEN TOIMIVUUS

3. KUVAN JA ÄÄNEN LAATU

4. KOKONAISVAIKUTELMA VIDEOSTA, (arvioi myös videon pituutta):

a) RUUSUT

b) RISUT

Kiitos palautteestasi!